

**INSTITUTIONAL TOOLS FOR SUPPORTING
THE GLOBAL FOOD SYSTEM**

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОЛЕКТИВНОЇ
ГЕОПОЛІТИКИ ЩОДО ПІДТРИМКИ
ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Згідно з останніми даними звіту «Щодо стану справ у галузі продовольчої безпеки та харчування у світі» (СОФІ 2025), підготовленого п'ятьма підрозділами ООН, глобальний тренд щодо продовольчої безпеки демонструє позитивну, хоча й нерівномірну динаміку. Станом на 2024 рік від нестачі продовольства потерпали близько 8,2% жителів планети, що еквівалентно чисельності в 673 млн осіб [1]. Попри значні проблеми та труднощі, можна стверджувати з обережним оптимізмом, що завдяки інтенсифікації міжнародної інституційної взаємодії досягнуто певне покращення ситуації порівняно з попередніми роками: чисельність жителів планети, що потерпають від голоду скоротилась на 22 млн осіб відносно 2022-го та на 15 млн відносно 2023-го.

Попри загальне поліпшення багатьох індикаторів продовольчої безпеки за кілька останніх років, у цілому ситуація залишається все таки гіршою, ніж у допандемійний період. Вирішення продовольчої проблеми неможливе в новітніх умовах без міжнародної координації та використання об'єднаних ресурсів. Перш за все це обумовлено тим, що сучасні продовольчі кризи мають виразний транскордонний характер. Жодна країна, навіть із розвиненим аграрним сектором, не здатна самостійно протистояти системним викликам глобалізованого світу.

Глобальна продовольча система першої чверті ХХІ століття – це складна, багаторівнева мережа взаємозалежностей, і коли один із ключових експортерів (як у випадку із нашою державою) стикається з військовою агресією та дестабілізацією виробничо-збутових процесів, це миттєво викликає дефіцит та стрибок цін на іншому

кінці світу. Підтвердженням результативності міжнародної координації стала підтримка стабільності торговельних шляхів (як-от «Чорноморська зернова ініціатива») та запобігання протекціоністським заборонам на експорт, які лише посилюють паніку на ринках.

Ще одним аргументом на користь об'єднання міжнародної спільноти у вирішенні питань продовольчої безпеки є посилення непередбачуваності клімату. Зміна клімату призводить до посух або повеней, які не зважають на державні кордони. Регіональні неврожаї стають дедалі масштабнішими. Лише спільні ресурси дозволяють створювати страхові фонди та системи раннього попередження. Зокрема, об'єднання супутникових даних США, ЄС та Китаю допомагає прогнозувати врожайність і заздалегідь спрямовувати допомогу в зони ризику.

Не варто забувати і про ще один чинник, що окреслює геополітичний вимір проблематики продовольчої безпеки – поглиблення асиметрії, економічної нерівності та «фінансової прірви» в розвитку різних груп держав світової спільноти. За даними ООН, продовольча інфляція найбільше б'є по країнах, що розвиваються. Часто країни, що входять до цієї групи, не мають фінансового резерву для закупівлі продовольства. Продовольча безпека для них досяжна завдяки акумуляції фінансових ресурсів через структури на кшталт Світового банку або МВФ. Надання пільгових кредитів та грантів дозволяє цим країнам не просто купувати їжу, а інвестувати в насінневий фонд, добрива та іригацію. Без міжнародного керівництва та спільних «фондів порятунку» локальні кризи неминуче перетворюються на глобальні катастрофи. Зазначене вище дозволяє стверджувати, що сучасна продовольча безпека – це не питання агрономії, а питання колективної геополітики.

Якщо ж окреслювати потенціал, масштаби та інструментарій міжнародної співпраці з питань, що стосуються глобальної продовольчої безпеки, то в цьому напрямку варто виділити кілька пріоритетних.

Перш за все достатньо успішним за своєю результативністю є Глобальний план операцій Всесвітньої продовольчої програми (ВПП) ООН. Наразі це наймасштабніша у світі програма екстреного реагування на проблеми продовольчої кризи та підтримки продовольчої безпеки. У 2025 році Всесвітня продовольча програма

ООН охоплювала своєю допомогою майже 123 млн осіб у 74 країнах. Метою цього міжнародного проекту є надання прямих продовольчих ваучерів, готівкової допомоги та продуктів харчування в зонах конфліктів (Газа, Судан, Афганістан) та регіонах, постраждалих від кліматичних катастроф. Масштаби Програми достатньо вражаючі та мали бюджет на 2025 рік в 16,9 млрд дол. США [2].

Інша не менш результативна програма – Глобальний альянс із продовольчої безпеки (GAFS) [3]. Це ініціатива, започаткована країнами G7 та Світовим банком. Центральним інструментом є Global Food and Nutrition Security Dashboard – цифрова платформа, що координує фінансування та ресурси для швидкого реагування на кризи. Завдяки цьому новітньому інструменту здійснюється моніторинг цін на продукти в реальному часі та спрямування інвестицій у стійке сільське господарство для країн з низьким рівнем доходу.

Не можна не згадати і Програму Світового банку з підвищення стійкості (Emergency Food Security Projects). Саме Світовий банк фінансує багатомільйонні проекти в окремих країнах для зміцнення їхніх внутрішніх систем виробництва продовольства. Так, ним було забезпечено близько \$500 млн в Єгипті для доступу до хліба для вразливих верств та реформування системи зберігання зерна. Для Йорданії – профінансовано програму в обсязі \$125 млн на розвиток кліматично стійкого сільського господарства. Болівія отримала від Світового банку через Emergency Food Security Projects \$300 млн на модернізацію ринків та підтримку малих фермерів [4].

Особливе значення скоординована міжнародна підтримка має для сучасної України, що виборює своє право на суверенітет та економічне процвітання. Формалізація цього проекту втілена в Стратегічному плані ВПП для України (2025–2027), що має бюджет в 2,1 млрд дол. США. Ця окрема масштабна ініціатива, спрямована на підтримку однієї з ключових «житниць» світу, яка постраждала від війни, зокрема в частині розмінування сільськогосподарських угідь, відновлення експортного потенціалу України та прямої допомоги населенню [5].

Підводячи підсумки, можна зазначити, що колективна геополітика у сфері продовольчої безпеки – це перехід від моделі «кожна країна дбає про себе» до стратегії спільного управління глобальними ресурсами. У сучасних умовах це не просто акт

гуманізму, а критична необхідність для виживання світової спільноти у цілому та окремих її складових в особі держав та економічних угруповань.

Література:

1. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2025 – Addressing high food price inflation for food security and nutrition*. Rome, 2025. 234 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd6008en>
2. WFP 2025 Global Outlook. URL: <https://www.wfp.org/publications/wfp-global-outlook>
3. Global Food and Nutrition Security Dashboard. URL: <https://www.gafs.info/about/>
4. World Bank Action. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update/our-projects>
5. Ukraine interim country strategic plan (2025–2027). URL: <https://www.wfp.org/operations/ua03-ukraine-interim-country-strategic-plan-2025-2027>